

Planowanie rozwoju i kariery zawodowej z wykorzystaniem ePortfolio na uczelni wyższej

Wykorzystanie platform e-learningowych w szkolnictwie nie dziwi już nikogo. Zarówno uczelnie wyższe, jak i szkoły średnie czy ponagimnazjalne dostrzegły możliwości, jakie daje wprowadzenie technologii komunikacyjnych w kształceniu. Uzupełnieniem i rozszerzeniem tej oferty może być ePortfolio – zintegrowany system archiwizowania i prezentowania osiągnięć uczniów, którego nadrzędnym celem jest wspieranie rozwoju i refleksji. W artykule autorzy postarają się przedstawić koncepcję wykorzystania ePortfolio w szkołach wyższych dla wspierania rozwoju oraz planowania kariery zawodowej. Omówione zostaną główne cechy ePortfolio, z naciskiem na implikacje dydaktyczne związane z jego prowadzeniem i wdrożeniem w szkolnictwie. Przedstawione zostaną przykłady najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie ePortfolio a także rekomendacje dla uczelni zainteresowanych wprowadzeniem tej metody w kształceniu studentów.

Coraz częstsze stosowanie platform e-learningowych, na różnych poziomach edukacji, oswoiło zarówno uczniów jak i nauczycieli z obecnością w sieci, z pracą i komunikacją w rzeczywistym, choć wirtualnym środowisku uczenia się. Co więcej, dostępność serwisów internetowych, komputerów i mediów cyfrowych spowodowała, że ogromna część naszej pracy ma format umożliwiający natychmiastową publikację w sieci, podzielenie się swoimi osiągnięciami i ich prezentację szerokiej publiczności. Powszechna obecność mediów cyfrowych w edukacji, coraz częstsze budowanie swojej reputacji przez uczniów i nauczycieli w sieci, choćby poprzez uczestnictwo w różnorodnych społecznościach czy serwisach internetowych oraz mobilność i elastyczność uczenia się spowodowały, że niezbędnym stało się wprowadzenie sposobu nie tylko na ocenianie tych różnorodnych aktywności ale także na wykorzystanie ich do efektywniejszego rozwoju.

Oczywistym jest, że portfolio towarzyszy edukacji od dawna. Rozpowszechnione zwłaszcza w środowisku artystycznym, miało obrazować umiejętności i talent ucznia. Stopniowo osiągnięcia te można było prezentować także w formie cyfrowej, stąd tak liczne elektroniczne portfolia artystów multimedialnych dostępne w sieci. Stąd już tylko krok od zastosowania ePortfolio jako metody wspierania uczniów w ich rozwoju.

Aby zrozumieć ogromną siłę ePortfolio należy przede wszystkim spojrzeć na jego wielowymiarowość. Wśród specjalistów pracujących z metodą ePortfolio pojawia się wiele definicji, podkreślających różne jego elementy, kognitywne, dydaktyczne czy technologiczne. Przyjrzyjmy się zatem najważniejszym aspektom ePortfolio, podkreślanym przez praktyków wykorzystujących tę metodę w dydaktyce.

W najwęższym rozumieniu e-Portfolio to zbiór treści cyfrowych – tekstów, zdjęć, filmów czy dźwięków, uporządkowany w pewien logiczny i celowy sposób i reprezentujące dokonania zarówno jednostek jak i grup czy instytucji przy pomocy dedykowanego systemu informatycznego. Jest to zatem kolejne narzędzie porządkujące informacje, rozbudowana, multimedialna wersja życiorysu, cyfrowy katalog zbiorów.

Jednak tak ograniczone wykorzystanie ePortfolio jest niezwykle rzadkie. W analizowanych studiach przypadków¹ jest to jedynie pierwszy etap wdrażania systemu ePortfolio, który w perspektywie wspierać ma nie tyle archiwizację dokumentów, ale przed wszystkim refleksję i rozwój jego autora.

Wykorzystanie narzędzi multimedialnych oraz internetu pozwala bowiem na dodanie istotnych z punktu widzenia dydaktyki komponentów uczenia się. Rozwinięty system ePortfolio² pozwala uczniowi tworzyć i zarządzać cyfrowym zbiorem obiektów, które prezentują jego kompetencje i umiejętności w wybranym kontekście oraz wspierać refleksję zarówno nad uczeniem się jak i własnym rozwojem.

Dzięki unikalnym funkcjom zintegrowanym w jednym systemie ePortfolio odpowiada na potrzeby współczesnego ucznia, zaangażowanego często w wiele różnych, także nieformalnych, środowisk uczenia się. Jakże są zatem istotne cechy takiego systemu?

Przede wszystkim jest on zdecydowanie skoncentrowany na użytkowniku, w przeciwieństwie do platform e-learningowych, pozwala uczniowi wybierać sposób archiwizacji i prezentowania osiągnięć, nadawać uprawnienia innym użytkownikom oraz samodzielnie decydować o tym, które z udokumentowanych dokonań zostaną wykorzystane.

¹ A. Chrzęszcz, J. Marković, *Mosep Case Studies Report*, 2007, <http://www.mosep.org>, [09.10.2007]

² D. Love, G. McKean, P. Gathercoal, *Portfolios to webfolios and beyond: levels of maturation*, „Educause Quarterly” 2004, tom 27, nr 2, <http://www.educause.edu/apps/eq/eqm04/eqm0423.asp>, [27.09.2007].

Dzięki temu uczeń ma możliwość zaprezentowania swojego rozwoju, nauczyciel zaś otrzymuje unikalną informację na temat sposobu uczenia się i celów założonych przez ucznia.

Poprzez agregację różnorodnych serwisów, takich jak blogi, oraz wspieranie różnych formatów (audio, wideo) uczeń ma możliwość zaprezentowania spójnego obrazu siebie i swoich osiągnięć. Co więcej, daje to możliwość zastanowienia się nad własnym rozwojem, swoimi planami naukowymi i umiejętnościami.

Jak zatem wykorzystać ten potencjał w szkolnictwie wyższym? Wydaje się, że elementy ePortfolio są szczególnie istotne dla tych szkół wyższych, które szczególnie promują rozwój kompetencji i umiejętności zawodowych, także w zakresie umiejętności czysto akademickich. Ponieważ koncepcja ePortfolio zakłada, iż uczenie się to proces konstruowania wiedzy w kontekście społecznym, zaś uczeń jest w tym procesie najistotniejszym elementem, ePortfolio przynosi najwięcej wymiernych i bezpośrednich korzyści uczniowi (studentowi). Istnieją oczywiście istotne implikacje wykorzystania ePortfolio przez kadre akademicką oraz samą uczelnię, jednak na potrzeby tego artykułu autorzy skupią się na ePortfolio z punktu widzenia studenta.

Bodaj najistotniejszym jest możliwość zaplanowania uczenia się poprzez świadome monitorowania osiągnięć i oceniania etapów pośrednich zarówno przez ucznia jak i nauczyciela. Umiejętność ta wydaje się szczególnie przydatna w perspektywie uniwersyteckiej, gdzie świadomość własnych priorytetów jak również umiejętność definiowania problemów badawczych jest kluczowa.

Z punktu widzenia dydaktyki, ePortfolio wspiera indywidualne i samodzielne uczenie się, umiejętność niezwykle istotną z akademickiego punktu widzenia. Ze względu na swą specyfikę ePortfolio szczególnie pomaga w doskonaleniu krytycznego myślenia oraz rozwijaniu umiejętności badawczych³. Ponadto tworzenie ePortfolio wspiera rozwijanie umiejętności komunikacyjnych⁴. Studenci mogą także zaprezentować swoje umiejętności komputerowe, pracę z różnorodnymi systemami i aplikacjami, zdolności edycyjne czy artystyczne, są zachęceni do odkrywania nowych możliwości ekspresji online.

Ponieważ ePortfolio ułatwia wybieranie i hierarchizowanie zapisów osiągnięć oraz towarzyszącej im refleksji uczeń ma możliwość podjęcia samodzielnej decyzji o ich prezentacji w wybranym kontekście i dla określonej grupy. Dzięki temu zyskuje kontrolę nie tylko nad samym procesem uczenia się, ale także nad wyrażaniem swoich osiągnięć.

³ G. Lorenzo, J.C. Ittelson, *An Overview of ePortfolios*, (2005), www.educause.edu/ir/library/pdf/ELI3002.pdf, [14.09.2007].

⁴ (D. DiBiase, *ePortfolio Rationale*, (nd) Penn State, <http://eportfolio.psu.edu/build/psuresources/index.html#faculty>, [27.10.2007].

ePortfolio wspiera proces rozpoznawania uczenia się, co jest istotne zwłaszcza w kontekście uczenia nieformalnego. Często studenci nie zdają sobie sprawy z tego, jak wiele uczą się w środowisku pozaakademickim, nie potrafią wykorzystać tych umiejętności a także nie posiadają narzędzi, za pomocą których ocena tych aktywności mogłaby stać się częścią oceny formalnej⁵. ePortfolio staje się zatem ważnym narzędziem skupiającym różne aktywności w sieci i nadające im wartość edukacyjną⁶.

Niezwykle istotnym aspektem wdrażania ePortfolio jest jego silne umiejscowienie w kontekście kształcenia przez całe życie. ePortfolio, które towarzyszy uczniowi w kolejnych etapach edukacji, pomaga prześledzić proces uczenia się i rozwoju ucznia. Co więcej, umożliwia bardziej przejrzyste przedstawienie umiejętności i osiągnięć doskonalonych w czasie, dając tym samym możliwość wglądu w złożony proces rozwoju studentów.

Uważa się, że ePortfolio wpływa na wzrost poczucia własnej wartości i pewności siebie⁷, co jest ważne zarówno dla rozwoju osobistego jak i zawodowego przyszłych pracowników naukowych. ePortfolio nadaje znaczenie zarówno uczeniu się, jak i prowadzeniu badań, eksploracji, pozwala uczącemu się na odkrycie własnego potencjału, skonfrontowania swoich umiejętności z innymi studentami i naukowcami.

W tym też sensie ePortfolio pozwala nauczyć się przejmować odpowiedzialność za rozwój własnej kariery i stawiać sobie kolejne wyzwania w oparciu o odnotowane porażki i sukcesy. Według Simensa⁸ pozwala przejąć kontrolę nad własną „historią uczenia się“. Obserwacja i refleksja nad kolejnymi etapami uczenia się, wyrażanymi poprzez konkretne i udokumentowane osiągnięcia, daje możliwość zaplanowania kolejnych stopni kariery, wyznaczenia celów i metod ich osiągania.

Choć systemy e-learningowe na stałe zagościły już w polskiej edukacji, praktycznie nie stosuje się ePortfolio jako metody wspierającej uczenie się. Pilotażowy projekt realizowany przez Centrum e-Learningu AGH ma za zadanie sprawdzić zasadność tej metody wśród uczniów a następnie wykorzystać zebrane doświadczenia w praktyce akademickiej. Wiele uniwersytetów z powodzeniem wykorzystuje ePortfolio do wspierania rozwoju kariery i rozwoju zarówno studentów, jak i nauczycieli akademickich⁹. Wymaga to co prawda zmiany podejścia do uczenia, skupienie się na uczniu i wykorzystanie narzędzi informatycznych

⁵ Tamże.

⁶ (Tosh, Wermuller 2004)

⁷ (Challis, 2005)

⁸ G. Siemens, *e-portfolios*, 2004, www.elearnspace.org/Articles/eportfolios.html, [27.10.2007].

⁹ D. DiBiase, dz. cyt.; H. Barrett, *Authentic Assessment with Electronic Portfolios using Common Software and Web 2.0 Tools*, 2006, <http://electronicportfolios.org/web20.html>, [09.10.2007].

w szerokim kontekście, jednak wymierne korzyści wynikające z wdrożenia ePortfolio, a zwłaszcza długofalowe skutki jego wprowadzenia, zdają się przeważać nad potencjalnymi trudnościami.

Bibliografia

W. Aalderinck, M. Veugelers, *E-portfolios in The Netherlands: stimulus for educational change and life long learning*, Materiał zaprezentowany na konferencji EDEN 2005 w Helsinkach, Finlandia, Portfolio Themasite.

H. Barrett, *Authentic Assessment with Electronic Portfolios using Common Software and Web 2.0 Tools*, 2006, <http://electronicportfolios.org/web20.html>, [09.10.2007].

A. Chrząszcz, J. Marković, *Mosep Case Studies Report*, 2007, <http://www.mosep.org>, [09.10.2007].

D. Cambridge, *eFolio Minnesota for lifewide and lifelong learning: research results* 2005, National Coalition for Electronic Portfolio Research, http://ncepr.org/ncepr/drupal/system/files?file=eFolio_for_Lifelong_and_Lifewide_Learning.pdf [09.10.2007].

D. DiBiase, *ePortfolio Rationale*, (nd) Penn State, <http://eportfolio.psu.edu/build/psuresources/index.html#faculty>, [27.10.2007].

G. Lorenzo, J.C. Ittelson, *An Overview of ePortfolios*, (2005), www.educause.edu/ir/library/pdf/ELI3002.pdf, [14.09.2007].

D. Love, G. McKean, P. Gathercoal, *Portfolios to webfolios and beyond: levels of maturation*, „Educause Quarterly” 2004, tom 27, nr 2, <http://www.educause.edu/apps/eq/eqm04/eqm0423.asp>, [27.09.2007].

G. Siemens, *e-portfolios*, 2004, www.elearnspace.org/Articles/eportfolios.html, [27.10.2007].

Abstract

Although VLEs are widely present in the contemporary educational landscape ePortfolios can bring added value to the methods and applications already used. As an integrated system for storing and presenting students' achievements ePortfolio supports development and reflection of the learners. The article will present the exploitation of ePortfolio in the universities for professional development planning. The authors will discuss the ePortfolio concept and conclusions drawn from the existing European practice.

Nota o Autorach

Jan Kusiak kieruje od 5 lat Centrum e-Learningu AGH, pracuje także w Katedrze Informatyki Stosowanej Wydziału Inżynierii Metali i Informatyki Przemysłowej. Zajmuje się optymalizacją procesów i zastosowaniami sieci neuronowych w informatyce przemysłowej oraz wykorzystaniem elementów sztucznej inteligencji w edukacji.

Agnieszka Chrzęszcz pracuje w Centrum e-Learningu AGH, zajmuje się wykorzystaniem technologii informacyjnych w edukacji. Szczególnie interesuje ją społeczny wymiar e-learningu.